

De vrouw achter het stuur heeft een wasachtig gezicht en zegt dat ze op weg zijn naar een instelling voor meisjes als Maria.

'Er was een plek vrij voor acute gevallen. Je kunt in de auto slapen,' zegt de vrouw.

Vanaf haar plek op de achterbank ziet Maria haar kindertijd verdwijnen. De naaldbossen, de moerassen en de hoogspanningskabels worden steeds waziger. Alles wat ze heeft zit nu in een reistas in de kofferbak. Haar trui is door de autogordel over haar buik omhooggeschoven, maar ze heeft geen zin om hem weer naar beneden te trekken. Als een roze Hubba Bubbabubbel puilt het vet over de harde broekrand.

Maria zegt geen woord, omdat alle woorden toch zwarte randjes hebben en haar onschuld nooit meer terug zal komen. De muggen hebben het laatste beetje eruit gezogen, ze is een wortelkluif zonder verankering. Ergens in de uitgebraakte aarde liggen haar herinneringen nog te glinsteren, de muts van haar vader met de wapperende oorflappen, de ondergepieste treurdekens van haar moeder en Jörgens strottenhoofd, alle dingen die deze zomer groter geworden zijn.

Ja, de herinneringen glinsteren nog steeds, maar haar dromen in de boomtop zijn gedoofd en de geheimen van Elisabeth stromen nu uit de openingen van de afgebroken takken. Met de hars stroomt de vriendschap weg en het is allemaal Maria's schuld. Ze had nooit gedacht dat ze het kwaad in zich had, maar dat had ze wel. Als de dag overgaat in de nacht, houdt ze haar eigen hand vast.

Meisjes als zij moeten altijd hun eigen hand vasthouden.

De elandstier lag op zijn zij. Zijn tong, lichtbeige met donkerblauwe aderen, hing slap uit zijn mondhoek en tikte een uitgebloeide zevenster aan. Thomas zat op zijn knieën naast de opengesneden buik en haalde de ingewanden er met zijn handen uit. Hij had niet de moeite genomen om de mouwen van zijn Helly Hansen op te stropen. Het bloed en de derrie drongen in de pluizige stof, de geur van ijzer hing boven het moeras. Ik stapte van de quad af en laadde de aanhangwagen uit. De watertank, de handdoek en de kratten bier losten bijna op in de melkachtige ochtendnevel, die volledig roerloos tussen de sparren afwachtte. Ik voelde het zweet tussen mijn borsten afkoelen. Het laatste stukje van Ånn naar het Har-sjön-meer ging recht omhoog en ik had meerdere malen naast de quad moeten lopen of over het stuur gebogen moeten zitten om niet over de kop te slaan.

‘Hebben we voor zaterdag nog iets anders nodig?’ vroeg ik. Ik zette mijn handen in mijn zij.

‘Nee, volgens mij hebben we nu alles. We hebben nu zoveel drank en rendierworst dat we een week lang kunnen gaan zitten ouwehoeren. Morgenvroeg verzamelen we bij mij. Ik doe de zaak het hele weekend dicht.’

In elk geval nog iets wat bij het oude was gebleven. De meesten van de jagersgroep kenden elkaar al van kleins af aan. We hadden over dezelfde stenen gelopen als onze ouders en water gedronken uit dezelfde beekjes als onze grootouders. Hier hoorden we thuis

en ik keek echt uit naar dit jaarlijkse weekend waarin iedereen in de jachthut sliep. Het verzamelen in de ochtend, de avond bij het haardvuur, de sterke verhalen. Die warmte, die geluiden had ik meer dan ooit nodig. Het maakte niet uit dat ik meestal belabberd sliep in het harde houten stapelbed met het ronkende gesnurk van Thomas boven me.

Ik rilde, het moest een paar graden onder nul zijn. September was kouder begonnen dan normaal. Ergens kraste een kraai. De herfst ademde guur en eentonig.

‘Wat is het quotum dit jaar?’ vroeg ik.

Thomas keek niet op van het levenloze dier.

‘Zeven groten en zeven kalveren. Op dag één hebben we al een koe en een kalf geschoten en deze kwam vanochtend als een lekker hapje recht op me afgelopen. Ik zag hem door het keukenraam van de jachthut. Hoe vaak overkomt je dat nou?’

Ik glimlachte.

‘Heb je hulp nodig om hem op de aanhanger te krijgen?’

‘Nee hoor, de rest is zo terug van hun ronde.’

Zijn arm ging van binnen naar buiten. De kliederige massa onder hem groeide. Ik wist dat die nog warm was. Zojuist klopte het nog. Het hart.

‘Oké.’

Op weg naar het buitentoilet zwaaide ik mijn armen een paar keer om me heen om het warm te krijgen. Liet de deur op een kiertje staan om het kleine beetje licht binnen te laten en de poeplucht naar buiten te laten stromen. Het haakje bungelde in de wind. Vanaf de piepschuimen wc-bril had ik uitzicht op de geweien die aan de rode gevel van de jachthut hingen. Sommige had ik zelf geschoten. Ik telde. De grootste had zeventien punten. Niet slecht. Ik veegde mezelf af. Net wat ik al dacht. Ik bloedde. Een vreselijk gespetter, zeker de overgang. Een stuk dubbelgevouwen toilet papier moest

deze keer maar dienstdoen als maandverband. Een tik op het dak. Een dennenappel die op het plaatijzer viel.

Ik ging weer naar buiten, laveerde tussen omgewaaide bomen en bosbessenstruiken door. De mist begon op te trekken, de bergen Sylarna en Storsnasen kwamen tevoorschijn. Nog even en je kon helemaal tot de blauwachtige bergen in Noorwegen kijken.

Thomas kwam overeind en trok zijn jas uit. Hij zette het kraantje van de watertank open en hield zijn handen eronder. Het spetterde.

‘Heb je trouwens gehoord dat het moord was?’

‘Moord?’

Ik knoopte de gulp van mijn spijkerbroek dicht en trok mijn riem aan. Ik had een metaalsmaak in mijn mond.

‘De dode vrouw die een week geleden in het bos vlak bij Kall door een landeigenaar is gevonden bij een jachttoren. Blijkbaar is ze vermoord.’

Hij schudde zijn handen af en droogde ze met de tot op de draad versleten handdoek.

‘Wat zeg jij nou?!’

Thomas stond even naar de eland te kijken. Het allegaartje van botten en hoeven. Hij was altijd zo zelfverzekerd, bekommerde zich er niet om een gesprek vlot te laten verlopen omdat het anders te pijnlijk zou zijn. Met dat soort mensen werd het ook nooit pijnlijk. Vroeger, toen de hele vriendenclub nog intact was, zagen we elkaar continu. Dat miste ik.

‘Ja, de leider van het vooronderzoek belde eergister om dat te vertellen. Voordat ze de pers op de hoogte stellen van het feit dat ze vermoeden dat het om moord gaat, wilde hij de hulp van ons nazoekers inroepen om de mobiele telefoon van die vrouw te vinden. Dat artikel zou inmiddels trouwens verschenen moeten zijn.’

‘Ik heb nog geen tijd gehad om het nieuws te lezen.’

Dat was een leugen. Ik had vanaf drie uur wakker gelegen. Maar

in plaats van wat te gaan surfen had ik me er gewoon bij neergelegd. Was naar de vrachtwagens gaan liggen luisteren. Had bestudeerd hoe het licht in de slaapkamer van zwart naar steeds lichter grijs was gegaan.

‘En, hoe is dat afgelopen?’ ging ik verder.

Thomas gaapte.

‘Ik ben er met twee anderen naartoe gegaan, maar we hebben toen niets kunnen vinden.’

‘Waarom zijn die blinde vinken er zelf niet op afgegaan?’

‘De politie? Voor zover ik het begreep hadden ze tweehonderd kilometer verderop iets te doen.’

Thomas schoof zijn pet achter op zijn hoofd.

Ik knikte. Dacht aan de woorden die enkele tientallen kilometers voorbij Åre op de bergwand gekalkt stonden. **HIER HOUDT DE WET OP**, stond er. We bevonden ons midden in wetteloos gebied. Wegloos. Om ons heen had je alleen nog maar bos en geen bebouwing, op een paar grijze, houten huisjes na, waarnaar je echt moest zoeken als je de paadjes erheen niet kende.

Thomas keek me aan. De zon begon door te komen. Als een pijl schoot er een straal tevoorschijn die in zijn donkere baard terechtkwam. Ik zag dat hij op verdere vragen stond te wachten. Wie was ze, was er iemand opgepakt, waren er getuigen. Maar ik beantwoordde zijn blik door te zwijgen.

‘Kom op zeg, ik ken je m’n hele leven al, Vera. Voel je het niet een beetje kriebelen in je oude redacteurshart?’

Ik schudde mijn hoofd. Dat ik weg had moeten bij de krant waaraan ik mijn leven had gewijd, deed nog altijd pijn.

‘Absoluut niet.’

Hij trok zijn wenkbrauwen op.

‘Ben je niet eens benieuwd hoe ze gestorven is?’

Ik zuchtte.

‘Oké, vertel.’

‘Volgens de politie is ze zwaar mishandeld. Meer weet ik niet. Misschien moet jij het natrekken.’

Tot mijn verbazing begon het onderhuids bij me te gonzen. Ik schrok, alsof ik een lichte elektrische schok had gekregen. Bijna was ik vergeten hoe nieuwsgierigheid voelde. Waar ik vroeger mijn brood mee had verdiend, leek nu nog het meest op een oude, lelijke wond die ik eindelijk met rust kon laten. Ik huiverde. Het gegons stopte.

‘Thomas, ik werk tegenwoordig dus als onderwijsassistent in Järpen, hè,’ zei ik. Ik keek op mijn horloge. De eerste les begon over anderhalf uur. Er lag een vochtige sluier over de zitting van de quad. De nattigheid drong door mijn broek toen ik ging zitten.

‘En *speaking of which*, ik moet opschieten om op tijd op school te zijn.’

Mijn auto stond met een volle tank in het dorp en als ik plankgas gaf, zou ik het waarschijnlijk wel halen. Afstand was uren, altijd uren.

‘Wisten jullie dat de fitis speciale zangplekken heeft waarnaar hij altijd terugkeert?’ vroeg Kurt. Hij keek uit over de klas. Vanaf mijn plek bij de muur, helemaal achter in het lokaal, zag ik dat zijn blik op niemand in het bijzonder rustte. De leerlingen waren allang veranderd in één klomp. Zo leek dat te gaan bij de leraren die het lang uithielden. Al die onzin dat het vak gebaseerd moest zijn op relaties had iedereen alleen maar verder uit elkaar gedreven. Voor een relatie was meer nodig. Wat gebeurde er als je niet goed genoeg was? Dan kon je je maar beter afsluiten.

Nu trok hij het filmdoek omlaag en deed het licht uit. Alleen een leraar exacte wetenschappen kon serieus denken dat mensen over vogels wilden nadenken terwijl de dood zijn entree had gemaakt.

Ik had me er de hele dag tegen proberen te verzetten, maar de praatjes deden de ronde, banjerden rond, overal. Leraren en leerlingen waren een verveeld volkje en een verveeld volkje was een bloeddorstig volkje. De stemmen klonken dan weer harder en dan weer zachter. Zeiden dat de moordenaar in het donker had moeten staan wachten, op de uitkijk naar een vrouwelijk slachtoffer met tere schouderbladen. Uiteindelijk was ze gekomen, even naïef en eenzaam als de elandstier. Wie kon het haar kwalijk nemen? Tot nu toe waren er geen moordenaars in onze bossen geweest.

Thomas had wel gelijk. Als alles nog bij het oude was geweest, had ik me erbovenop geworpen, me erin vastgebeten, was ik door de modder gerold en had ik niet losgelaten voor ik wist wat er gebeurd was.

Maar niets was nog bij het oude. Ik was inmiddels in zoveel opzichten een ander persoon.

Met enige moeite verplaatste Kurt zijn lijf door de duisternis naar de computer. In de borstzak van zijn flanellen overhemd vond hij zijn bril, die hij op zijn neus zette om vervolgens over het scherm te gaan klikken. De seconden verstreken. Werden minuten. Er gebeurde niets. De muis ging heen en weer over het bureaublad. Ik moest mezelf inhouden om niet met mijn ogen te rollen. Alweer zo'n technische kneus dus. Top. De leerlingen probeerden hun leedvermaak niet eens te verbergen. Ze lachten hardop, keken elkaar aan. Dat had ik nooit gedurfd toen ik honderd jaar geleden in de eerste van de bovenbouw zat.

Ik maakte me los van de muur en liep naar voren. Kurt schrok op alsof hij mijn aanwezigheid vergeten was, maar liet de knoppen toen gewillig aan mij over.

‘Ja, dat PowerPoint...’

Inmiddels had hij rode vlekken in zijn hals.

Binnen enkele seconden lukte het me om het aan de gang te krijgen en het scherm te delen. Op het filmdoek verscheen een kaart van Jämtland. De leerlingen floten en klapten in hun handen. Kurt vormde een geluidloos ‘dank je wel, Vera’ met zijn lippen en ging vervolgens verder.

‘Ja, zoals ik al zei keert de fitis altijd terug naar zijn zangplekken. Een van die plekken vind je hier bij het Ånnsjön-meer.’

De lange aanwijsstok volgde de rivier die uitkwam in het meer en het lage, lichte berkenbos dat daar langs de waterkant groeide en dat ik kende. De vogel van het laaggebergte.

Ik keek om me heen. Nog even en de klas zou overal naartoe uitwaaieren. Knooppunt Järpen zou verdwijnen, zoals altijd op vrijdag. Sommige meisjes hadden zich al in hun dunne donsassen gewurmd, maar dat was vast ook nodig als je bedacht dat ze slechts

een dunne panty en Vans droegen. Ik hoorde het mijn oud-collega Håkan Jönsson achter de nieuwsdesk nog zeggen: ‘Mijn god, moet het onderlichaam naar de Bahama’s en het bovenlichaam naar Antarctica, of wat?’

Geschuif van stoelen, het bijeenrapen van spullen. Iemand kraste in de tafel met de sleutel van het kluisje. Een geluid dat ik inmiddels herkende. Het kwam niet alleen door de moord, de concentratie was al een poos weggeëbd. Kurt sprak tegen dovemansoren. Er was een harder trekje om zijn mond verschenen, maar hij zaagde onvermoeibaar door.

‘Ze trekken ver weg als het winter wordt, helemaal naar Afrika, ten zuiden van de Sahara. Ze vliegen ’s nachts, oriënteren zich aan de hand van de sterren en zonsopkomst en -ondergang. En dan, als het weer lente wordt, komen ze terug om een nestje te bouwen, te paren en eieren te leggen. En om te zingen, natuurlijk.’

Ik deed mijn ogen dicht. Hoorde het zachte, enigszins weemoedige geluid van de fitis. Ik wist hoe het voelde om je handen om dat wanhopig kloppende hartje te vouwen en het groengele lijfje vervolgens weer te laten gaan. Hoe graag ik het vogeltje ook hier wilde houden, moest het zijn instinct volgen en ploeteren tussen de continenten. Tien gram in het sterrendonker.

‘En de vogels die blijven, dan?’

Zowaar een geïnteresseerde. Ik kon niet zien wie de vraag gesteld had. Kurt draaide zich naar de stem.

‘Dat zijn er niet zoveel, veel minder dan de trekvogels. Maar die passen zich aan, aan de kou, de duisternis en de schaarste. Sommige soorten trekken rond tussen verschillende plekken om aan voedsel te komen. Echte overlevingskunstenaars zijn het. De standvogels.’

De bel ging. Kurt vluchtte als een politicus voor een grote menigte journalisten. Ik vloekte en zette de banken terug in rechte rijen,

veegde het bord schoon en tilde de stoelen van de grond voor de schoonmakers. Vervolgens liep ik op mijn bruine Birkenstocks naar de lerarenkamer. De gangen waren binnen een paar minuten leeg. Pang, boem, iedereen weg. De ventilatoren zwegen. Zelfs mijn voetstappen waren niet te horen. Hier werd ik iemand die sloop.

Ulla stond bij het aanrecht en had de kraan vol opengedraaid. De rest had zich naar huis gehaast, naar een avondje *So you think you can dance*, en alles op hun bureaus laten staan. Maandagochtend zouden ze verwelkomd worden door koffiekopjes met zwarte, ingedroogde kringen op de bodem. Ook ik stond op het punt om te vertrekken, hoewel ik nergens heen moest. Als ik erover nadacht, hoefde ik helemaal niets.

Hoe was ik hier terechtgekomen? Ik, die altijd een hekel aan school had gehad, werkte nu al meer dan een jaar in de bovenbouw terwijl de tiener in mij dagelijks in opstand kwam. Met afschuw herinnerde ik me de noodlottige route door de Glazen Hal, waar de coole kinderen de achterwerken keurden van iedereen die langsliep. Vierkant, bal of zandloper. Ik was een scheef vierkant. Een ruit. Mijn grove heupen maakten mijn hele lichaam hoekig. Mijn mond ging aan de ene kant omhoog en aan de andere omlaag. Als een touw dat je in de lucht gooide. Daardoor was mijn hele gezicht een beetje scheef. Levan noemde me altijd Jack Nicholson. Hij was dol geweest op mijn wolvengrijns. Ooit was hij er echt dol op geweest.

Tot nu toe had ik mijn assistentenbaantje als iets tijdelijks gezien, maar misschien was dit wel wat het was? Ik zou moeten wennen aan de geur van minestrone-soep en ingedroogde spritsen. Geen wonder dat de leraren hier wiegend met hun boekenkarretjes rondliepen.

Mijn Dr. Martens stonden onder de kapstok waar mijn windjack hing. Toen ik thuiskwam had ik geen andere herfstjas kunnen vinden. Mijn groene lange jas zat vast nog in een van de bananendozen samen met de rest van mijn leven.

Ik riep richting het aanrecht: 'Oké, tot ziens, prettig weekend, et cetera!'

Ulla draaide zich om, lichtte op. Met haar natte handen begon ze te gebaren.

'Wat een dag, hè? Zoveel onrust, al die gesprekken.'

Ik knikte. Ze schudde haar hoofd en dempte haar stem.

'We mogen dankbaar zijn dat het niet een van onze leerlingen was, er wonen er best veel daar, aan de andere kant van de Åreskutan.' Haar stem veranderde van toon. 'En stel je voor dat het een toerist was. Dan had je de poppen aan het dansen gehad natuurlijk.'

Van die vrouwen, ja. Een of ander bedrijfshoofd, of misschien zelfs een bekende Zweed.

Strakke voorhoofden en van die Colmar-jassen. Vlijmscherpe creditcards in hun binnenzak en hakken die een harde ondergrond vereisten. Dan zou het er niet goed uitzien voor het toerisme. Maar nee, die kans was klein. Die vrouwen zouden rustig hun champagneglas naar hun opgespoten lippen kunnen blijven brengen, zittend op het terras van een ook in de herfst geopende après-ski, in de veilige wetenschap dat alles op de wereld bestond voor hen. Zij hoefden niet naar de dorpswinkel om dingen aan de weet te komen.

Inmiddels was Ulla haar lunchbox aan het afwassen. De harde, witte borstel kleurde algauw geelrood van de olie die in de krassen van het plastic was achtergebleven.

'Zeg, ik zat te denken... de tweedeklassers zouden eigenlijk eens moeten oefenen in fictie schrijven, bijvoorbeeld vanuit een herinnering die veel voor ze betekent. Een A4'tje zou prima zijn. Volgens mij is dat een goede oefening.'

'Klinkt hartstikke goed.'

Mijn glimlach moest van ver komen, maar ik perste hem eruit en stopte mijn eigen nog niet afgewassen lunchbox, waar een bo-

terham met kaas zonder boter in had gezeten omdat mijn boter op was, in een oude plastic tas van de drankhandel.

‘Het zou natuurlijk goed zijn als jij je voor die tijd kon inlezen in het lesplan over literaire stijlfiguren zodat je er ook bij kunt assisteren. Er zijn heel veel leerlingen die moeite hebben met dat onderdeel.’

Ze droogde haar lunchbox koortsachtig af en stopte hem vervolgens in een speciaal daarvoor bestemd lunchtasje van Clas Ohlson. Om de een of andere reden had ze haar *buff* al op haar hoofd zitten. Ik kon een leraar er zo uit pikken. Buff, rugzak en fietshelm. En een praktisch regenpak, waar ze zich ’s ochtends na de pittige trip naar het werk uit wurmden.

‘Oké, ik zal het in het weekend doen.’

‘Top! Maar zorg er in godsnaam ook voor dat je een beetje vrij neemt. Dit werk zuigt alle kracht uit je. Al-le kracht. Ik weet al wat ik zondag ga doen.’

Ulla zuchtte en wapperde demonstratief in de richting van haar bureau, waar de stapel met na te kijken proefwerken Zweeds zich ophoopte. Ernaast lagen keurige stapeltjes beduimelde exemplaren van zelfhulpboeken. *Leer nee zeggen, Boost je zelfvertrouwen!* en *Grijp de macht over je leven*.

‘Het leraarsvak, hè,’ zei ik met een veelbetekenende blik, terwijl ik er eigenlijk helemaal niks mee bedoelde.

Het leraarsvak was het zwakste vak dat ik ooit uitprobeerd had. Het treurigste ook. Iedereen wilde er alleen maar weg. De leerlingen wilden naar huis om daar ongestoord op hun telefoon te kunnen zitten. De leraren wilden naar huis om... ja, om wat eigenlijk? Wist ik veel wat ze in de herfst in hun vrije tijd deden? Nordic walking en paddenstoelen plukken misschien. Ze trokken vast hun eigen visbouillon en misschien goten ze zelfs hun eigen betonnen schalen. Al dat schijnheilige goed-bezig-zijn zat me tot hier. Leraren

waren de sukkels die ik uit de weg was gegaan toen ik jong was en de moraalridders die ik tot nu toe ontweken had als volwassene.

De deur sloeg hard achter me dicht. Het slot zoemde toen het terugging naar zijn uitgangspositie, onbevoegden hadden hier geen toegang. Er zat nog één leerling in de pauzeruimte ernaast, met haar neus in Snapchat. De kussens om haar heen hadden nog steeds de afdruk van menselijke vormen en zagen er vreemd verlaten uit.

‘Heb je de enige bus naar huis gemist, Wilma?’

Ze keek op.

‘Nee, ik moet wachten tot ik opgehaald word. Mijn moeder wil niet dat ik alleen naar huis loop vanaf de halte.’ Haar onderlip schoof naar voren.

‘Oké, ja, iedereen is nu voorzichtig waarschijnlijk,’ zei ik met een glimlach.

‘Het laatste stuk is er ook geen straatverlichting.’ Ze sperde haar ogen open. ‘Mijn moeder heeft gehoord dat die dode vrouw was opgehangen aan een jachttoren. Zo akelig!’

‘Ja, ik heb het ook gehoord, maar niemand weet het zeker.’

Mijn god, iemand moest dit echt gaan uitzoeken. De enigen die in tijden van personeelstekort groeiden, waren de monsters.

‘Nee, op zich niet, nee.’ Ze beet op haar onderlip en richtte zich weer op Snapchat. Haar duimen vlogen over het scherm, dat weerkaatste in haar gezicht.

Buiten zag alles eruit als een reisgids. Strakblauwe lucht, hier en daar lichtten de berkentoppen geel op, vergezichten die hun pracht toonden. Ik haatte het. Zo was het als september zwichtte voor datgene waaraan de zomer meestal wel weerstand kon bieden. Het mooie weer. Ik verlangde naar de klauwen van de duisternis in november. Die als een zwarte kat op roverspad al na de lunch toesloegen.

Op weg naar de personeelsparkeerplaats van de school tikten mijn zolen op de weg, vooralsnog was ik nog niet fulltime aan het sluipen. Facebook liep over van verkwikkende tochten door de bergen, maar het enige wat ik wilde was naar huis, naar mijn bank in Ånn. Languit gaan liggen en hooguit toekijken hoe de zon stoffige strepen licht vormde tussen de luxaflex en de tv. Het liefst wilde ik dat het ging regenen, dat de hemel zwaar en zorgelijk werd, perfect om een hele tv-serie achter elkaar te kijken. Åsa en Linda hadden geen van beiden mijn statusupdate geliket, dat ik na de vakantie weer aan het werk was gegaan. Waarschijnlijk zouden ze dat ook nooit gaan doen.

Mijn auto stond op me te wachten. Ik draaide de weg op en werd verblind door het asfalt, dus klapte ik de zonneklep naar beneden. Zelfs die kleine armbeweging voelde zwaar. Zesenvijftig jaar. Nog een klein beetje over van wat ik ooit als de eeuwigheid beschouwd had. Het stak. Er was een dun, grijs laagje over mijn gezicht, over mijn ogen komen te liggen. Ik probeerde het telkens weg te vegen, alsof ik na een grote brand de overblijfselen probeerde te vinden. Ik had geen rollen meer. Sommige had ik nooit gehad. Er was niemand meer die mij nog jong en veelbelovend noemde. Vroeger was ik puur door de jeugd begerlijk geweest, zowel in het werkende leven als bij het andere geslacht. Maar op een dag was ik erachter gekomen dat alles voorbij was. Ik was onzichtbaar geworden, vaak liep ik rond met de wens dat iemand me tevoorschijn zou schilderen.

Ik was nooit moeder geworden, zou nooit oma worden. Had nooit een zus kunnen zijn, zou nooit een tante worden. Dochter was ik nog wel, nog even. Ik had een beter iemand moeten zijn.

Wat was er nu nog over?